

SOLIQ-BYUDJET SIYOSATI VA UNING IQTISODIY O‘SISH VA BARQARORLIKKA TA’SIRI

Eshqulov Bunyod Ubaydulayevich

Azizova Madinabonu Abulmajam Qizi

Berdinova Oydin Abdimurat Qizi

Chorshanbiyev Shavkat Xidirovich

Fozilov Asadbek Farxodovich

Terdu talabalari

Annotatsiya

Ushbu maqolada soliq-byudjet siyosatining iqtisodiy o‘shish va barqarorlikka ta’siri, asosiy maqsad va vositalari tahlil qilinadi. O‘zbekiston misolida davlat byudjeti va soliq siyosati ko‘rsatkichlari baholanadi, ularning iqtisodiyotdagi roli va barqaror rivojlanishga ta’siri o‘rganiladi. Ushbu maqola O‘zbekiston iqtisodiyotida soliq-byudjet siyosatining amaliyotini o‘rganishga qaratilgan.

Kalit so‘zlar. Soliq-byudjet siyosati, davlat byudjeti, soliq daromadlari, iqtisodiy o‘shish, davlat qarzi, fiskal siyosat.

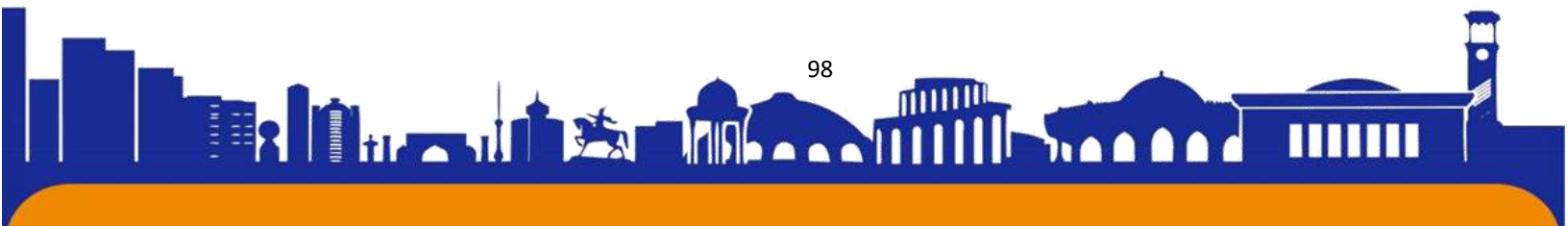
Abstract

This article analyzes the impact of tax-budget policy on economic growth and stability, the main goals and means. In the case of Uzbekistan, the indicators of the state budget and tax policy are evaluated, their role in the economy and their impact on sustainable development are studied. This article is aimed at studying the practice of tax-budget policy in the economy of Uzbekistan.

Keywords. Tax-budget policy, state budget, tax revenues, economic growth, public debt, fiscal policy.

KIRISH

Kirish qismida soliq-byudjet siyosati tushunchasi, uning ahamiyati va asosiy vazifalari haqida qisqacha so‘z yuritiladi:

Soliq-byudjet siyosati tushunchasi: Soliq-byudjet siyosati davlat tomonidan iqtisodiy barqarorlik va o‘shni ta’minlash uchun soliq tushumlari va byudjet xarajatlarini boshqarish maqsadida amalga oshiriladigan siyosatdir.

Maqsadlar: Asosiy maqsadlar – iqtisodiy barqarorlikni ta’minlash, iqtisodiy o‘shni rag‘batlantirish, davlat daromadlarini oshirish va byudjetning barqarorligini ta’minlash.

Ahamiyati: Soliq-byudjet siyosati inflyatsiyani nazorat qilish, daromadlarni qayta taqsimlash va infratuzilma rivojini ta’minlashda muhim vosita hisoblanadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Adabiyotlar tahlilida soliq-byudjet siyosatiga oid asosiy yondashuvlar va fikrlar ko‘rib chiqiladi:

Keynesiycha yondashuv: John Maynard Keynes soliq va davlat xarajatlarini iqtisodiy inqiroz va ishsizlikka qarshi kurashda muhim vosita sifatida ta’kidlagan. Keynesiy yondashuvga ko‘ra, iqtisodiy o‘shni qo‘llab-quvvatlash uchun davlat xarajatlarini oshirish va soliq yengilliklarini joriy qilish zarur.

Fiskal konservatizm: Bu yondashuv davlatning minimal xarajatlar va daromadlar balansiga intilish kerakligini ilgari suradi. Bu o‘rinda davlatning qarzdorligini kamaytirish va fiskal barqarorlikni saqlash asosiy e’tiborda bo‘ladi.

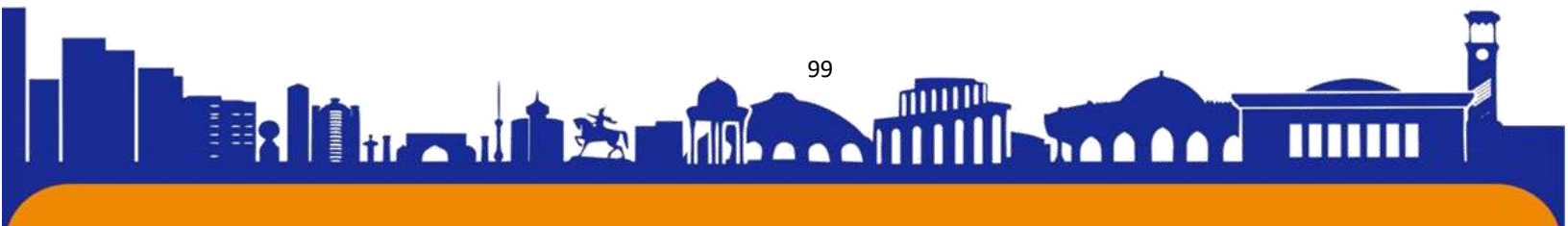
Tadbirkorlik faoliyatini rag‘batlantirish: Ba’zi iqtisodchilar davlat xarajatlarini kamaytirish va soliq yukini yengillashtirish orqali iqtisodiy faollikni oshirish g‘oyasini qo‘llab-quvvatlaydilar. Buning natijasida, investitsiyalar va ish o‘rinlari yaratilishi rag‘batlantiriladi.

Maqolada O‘zbekistonning 2018-2023 yillaridagi soliq va byudjet ko‘rsatkichlari tahlil qilindi. Davlat byudjeti daromadlari va xarajatlari, yalpi ichki mahsulot (YIM) bilan bog‘liqligi, soliq tushumlarining tarkibi va davlat qarzi miqdori statistik usullar yordamida baholandi.

Ma’lumotlar manbasi: Markaziy bank, Davlat statistika qo‘mitasi va Xalqaro valyuta jamg‘armasining hisobotlari asosida ma’lumotlar olindi.

NATIJALAR

Davlatning fiskal siyosati orqali iqtisodiy o‘shni ta’minlashda quyidagi asosiy jihatlar aniqlangan:

Infratuzilma rivoji: Davlat xarajatlari ko‘proq infratuzilmaga yo‘naltirilsa, iqtisodiy o‘shishni rag‘batlantiradi.

Soliq yukini kamaytirish: Soliqlarni kamaytirish biznes faoliyatini oshirishi, ichki talabni kuchaytirishi mumkin.

O‘zbekistonning davlat qarzi oxirgi yillarda o‘shib bormoqda. Byudjet defitsiti davlat qarzini oshirishga sabab bo‘lmoqda. Bu iqtisodiy barqarorlik uchun tahdid solishi mumkin, chunki davlat qarzining yuqori darajasi soliqlarni oshirish va xarajatlarni qisqartirish zaruratini tug‘diradi.

Soliq tushumlarining tarkibi va rivojlanishi

Soliq-byudjet siyosatining yana bir jihati bu soliq tushumlarining tarkibini tahlil qilishdir. Bunda soliq turlari bo‘yicha tushumlar nisbati iqtisodiy o‘shishni rag‘batlantirishda muhim rol o‘ynashi mumkin. Masalan, yuqori foyda solig‘i investitsiyalarni kamaytirishi mumkin.

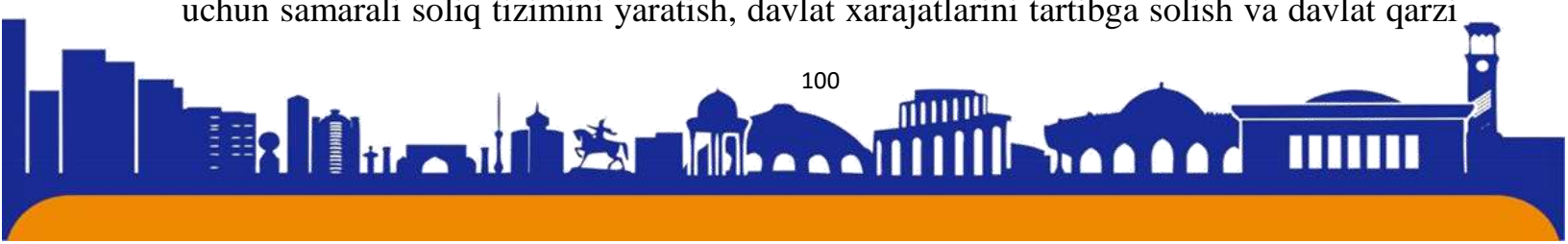
1-jadval. Soliq tushumlari va davlat xarajatlari o‘rtasidagi munosabat jadvali

Yil	Davlat daromadlari (mlrd so‘m)	Davlat xarajatlari (mlrd so‘m)	Byudjet defitsiti (%)
2018	50,000	52,000	4.0
2019	55,000	58,000	5.5
2020	60,000	63,500	5.8
2021	65,000	70,000	7.0
2022	68,000	72,500	6.6
2023	70,000	74,000	5.7

Bu jadvaldan ko‘rinib turibdiki, davlat xarajatlari doimiy ravishda oshib borayotgan bo‘lsa-da, byudjet defitsiti nisbatan barqaror darajada saqlanmoqda.

XULOSA

Maqola natijalariga ko‘ra, O‘zbekistonda soliq-byudjet siyosati iqtisodiy o‘shish va byudjet barqarorligini ta‘minlashda muhim rol o‘ynaydi. Byudjet defitsitini kamaytirish uchun samarali soliq tizimini yaratish, davlat xarajatlarini tartibga solish va davlat qarzi

ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2023 SJIF 2024 = 5.073/Volume-2, Issue-11

miqdorini nazorat qilish lozim. Kelajakda byudjetni optimallashtirish va iqtisodiy o‘shni rag‘batlantiruvchi soliq tizimini joriy etish, davlat qarzini kamaytirishga qaratilgan choralar ishlab chiqish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Keynes, J.M. (1936). The General Theory of Employment, Interest, and Money. London: Macmillan.
2. Musgrave, R.A., & Musgrave, P.B. (1989). Public Finance in Theory and Practice. New York: McGraw-Hill.
3. O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi. "O‘zbekiston Respublikasi davlat byudjeti va soliq statistik ko‘rsatkichlari."

